

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลการบริหารจัดการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต

The Model People's Participation in the Administration of the Local
Administrative Organization in Phuket Province Based on
the Good Governance Principles

คำเนิง สิงห์เยี่ยม

Kumnung Sing-eaim

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาอุปสรรค ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และแสวงหารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รวบรวมข้อมูลด้วยการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ซึ่งประกอบไปด้วยบุคลากรภาครัฐซึ่งเป็นข้าราชการประจำ นักการเมืองระดับชาติ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำตามธรรมชาติ ผู้นำศาสนา ผู้นำกลุ่มอาชีพและประชาชนทั่วไป รวม 25 คน และดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 20 และ 10 คน ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบัน พบว่า มีการเปิดโอกาส ให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นผ่านเวทีประชาคม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น และพัฒนาระยะ 3 ปี มีการแต่งตั้งคณะทำงาน ซึ่งมาจากผู้ที่มีบทบาทหรือผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการติดตามและ ประเมินผลการดำเนินการ คัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น หรือ ผู้ใกล้ชิดฝ่ายบริหาร

2) ปัญหา อุปสรรค ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมยังไม่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย อุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การไม่เปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและการเมืองมีการสืบทอดอำนาจต่อเนื่อง และในส่วนของความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรรับฟังและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกมิติควรเพิ่มช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วม หลายช่องทางทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

3) รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต พบว่า รูปแบบเป็น 3PR-Model ซึ่งประกอบด้วยกระบวนงานใน 4 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 P = Policy เป็นขั้นตอนการกำหนดนโยบาย ขั้นที่ 2 P = Project เป็นขั้นตอนการกำหนดโครงการ ขั้นที่ 3 P = Proceeding เป็นขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการ และขั้นที่ 4 R = Report เป็นขั้นตอนการติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน ซึ่งในแต่ละขั้นตอนของ 3PR จะมีการดำเนินการรูปแบบวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย วงจรย่อยอีก 4 ขั้นตอน ซึ่งเรียกย่อๆ ว่า PAOR อันประกอบด้วย 1. P = Planning คือ การวางแผน 2. A = Act หรือ Action คือ ปฏิบัติตามแผน 3. O = Observation คือ การสังเกตผลที่ได้จากการดำเนินการ และ 4. R = Reflection คือ การสะท้อนผลเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่นำผลของการปฏิบัติและการสังเกตมารวบรวมวิเคราะห์ผลดี ผลเสีย สรุปผล สะท้อนข้อมูลย้อนกลับไปสู่การวางแผนการดำเนินการครั้งต่อไป ซึ่งวนกลับไปสู่วงจรการปฏิบัติอีกครั้งหนึ่งวงจรนี้มีลักษณะเหมือนขดลวด (Spinal Circle) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัต (Dynamic Process) ของเกลียวปฏิสัมพันธ์มีกระบวนการย้อนกลับและนำไปสู่การพัฒนาขั้นต่อไป

คำสำคัญ : รูปแบบการมีส่วนร่วม, หลักธรรมาภิบาล, การบริหารจัดการ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The purposes of this study were : 1) to study the present conditions of the people's participation in the administration of the local administrative organizations of Phuket, 2) to examine problems and propose suggestions to improve the people's participation and 3) to propose the model of people's participation in the administrative of Phuket local administrative units based on the principles of Good Governance. The research employed a qualitative methodology. The researcher conducted the research by using an in-depth interview technique with 25 key informants consisting of government officials, local politicians, leaders of the community and occupational groups, religious leaders and general public. The focus group discussion was implemented with a group of 20 skilled and experienced people who were working in the local administrative organizations in Phuket, and 10 experts.

The study revealed:

1. The current situation of people's participation in the administration of the local administrative office in Phuket were as follows : most organizations organized the public forums for the people to participate in setting the policy. Have established steps and processing planning by following the strategic developmental plan and the three years developmental plan every year. The working committee in each local organization consisted of community leaders and the government officials, and worked according to the experts, community leaders, or administrators.

2. Problems, obstacles and suggestion : The people lacked information about how to participate in the local administrative organizations' activities, and there were also a large number of passive population. Participation Obstacles Few channels of participation for the people and the succession of the local politicians were found. And Opinions about People's

participation and Suggestions for the People's participation : The local administrative organizations should listen to the people's opinions in every dimension. Various channels of participation Should be added, both formally and informally.

3. The management model which will be used to develop the participation of the people based on the principles of good governance was called 3PR. The model consisted of four steps: 1. P = Policy – policy setting ; 2. P = Project – project setting; 3.P = Proceeding – implementing the project; And 4. R = Report – follow-up and report the result of the project. In each step of 3PR, there are 4 mini steps which are called PAOR, based on the concept of Participatory Research which is a dynamic process. The PAOR consists of 1. P = Planning 2 A = Act 3. O = Observation 4. R = Reflection

บทนำ

การบริหารจัดการเกิดขึ้นมานานแล้ว พร้อมๆ กับการมีสังคมมนุษย์ เพราะการอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นคณะ เป็นชุมชนของมนุษย์ ย่อมมีความจำเป็นต้องมีการค้นหาวิธีการ หรือสร้างกฎเกณฑ์เพื่อให้คนในสังคมอยู่กันได้อย่างมีความสุข แนวทางและวิธีปฏิบัติเหล่านี้ได้มีการพัฒนารูปแบบสืบต่อกันมาแต่โบราณ หากจะย้อนประวัติศาสตร์ไทยไปถึงสมัยกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา พบว่า พระมหากษัตริย์ของไทยเราทรงปกครองแผ่นดินตามวิถีทางสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แม้พระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นฝ่ายใช้อำนาจปกครองกับฝ่ายผู้ถูกปกครองจะมีความสัมพันธ์กันในแนวดิ่ง พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจเบ็ดเสร็จก็ตาม แต่จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่ปรากฏให้ทราบว่าพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตามอำเภอใจแต่ประการใด ในทางตรงกันข้าม กษัตริย์ทุกพระองค์ทรงยึดหลักความยุติธรรม ใช้ทศพิธราชธรรมและปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนา เสมือนเป็นปัจจัยที่จะคอยควบคุม กำกับพระราชจริยวัตรของทุกพระองค์ในการปกครองบริหารราชการแผ่นดิน หลักธรรมดังกล่าวสอดคล้องกับ

หลักการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) ซึ่งเป็นแนวคิดการบริหารงานแนวใหม่ที่เกิดขึ้นจากกระแสสังคมโลกที่หลังไหลไปทั่วทุกมุมโลกเพื่อซึมซับให้นานาประเทศใช้เป็นหลักพื้นฐานในระบบประชาธิปไตยใช้ในการบริหาร เช่นมีการกล่าวถึงสิทธิเสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงส่งผลให้ประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในสมาชิกของสังคมโลก มีอาจเพิกเฉยได้ จึงเป็นที่มาของพระราชกฤษฎีกาด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 ที่ภาครัฐได้แก่ ส่วนราชการ องค์การมหาชน รัฐวิสาหกิจและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้นำเอาแนวคิดและหลักเกณฑ์นี้ไปปรับใช้ และยังได้เผยแพร่ไปยังภาคธุรกิจ เอกชนตลอดจนถึงภาคประชาชน ทั้งระดับบุคคลและสังคม แม้กระทั่งวงการศึกษาก็ได้นำไปกำหนดลงหลักสูตรการสอนอีกด้วย พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวเปรียบเสมือนหลักประกันสำคัญ ที่จะใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการประเทศ ซึ่งทุกภาคส่วนควรทำความเข้าใจเป็นอย่างยิ่ง (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2554 : คำนำ)

เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า “การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” หรือ “ธรรมาภิบาล” (Good Governance) ได้เกิดขึ้นในสังคมไทยมาช้านานแล้วนั่นคือ “ทศพิธราชธรรม” อันเป็น “Royal Governance” ที่พระมหากษัตริย์มาตั้งแต่การปกครองประเทศในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั่นเองเมื่อสถานการณ์บ้านเมืองเปลี่ยนไป พัฒนาการด้านต่างๆ เจริญก้าวหน้าขึ้น แนวคิดในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามกาลเวลา แนวคิดทฤษฎีต่างๆ ได้ถูกบันทึกหรือบัญญัติไว้เป็นกฎหมาย และระเบียบต่างๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารบ้านเมือง (สุเทพ เชาวลิต, 2552 : 29)

สำหรับการบริหารราชการแผ่นดินหรือการบริหารราชการบ้านเมืองไทยเจ้านั้นเรามีกฎหมายสูงสุด คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศมาเป็นเวลายาวนาน ซึ่งมีการยกเลิก ปรับปรุง แก้ไขเปลี่ยนแปลงมาเป็นลำดับ ทั้งนี้เป้าหมายหลักก็คือ ต้องการให้ได้รัฐธรรมนูญฉบับที่ดีที่สุด ทุกฝ่ายยอมรับเพื่อนำไปใช้ปกครองและพัฒนาประเทศให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ทั้งรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านๆ มา และฉบับที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ ล้วนได้บรรจุสาระสำคัญ

ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน เป็นต้นว่าได้บัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครอง ส่งเสริม ขยาย สิทธิ เสรีภาพของปวงชนชาวไทย และที่สำคัญมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในรูปแบบที่หลากหลายทั้งทางตรงและทางอ้อม เมื่อมีการมีส่วนร่วมของประชาชน เกิดขึ้น ซึ่งได้บัญญัติในรูปแบบการกระจายอำนาจสู่องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเปิดช่องทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ มากขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงกลายเป็นหลักการสำคัญที่ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญ แม้แต่นานาอารยประเทศ ต่างก็ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม สำหรับผู้วิจัยจากการที่ได้ศึกษาเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาบ้านเมืองไทยที่ผ่านมา แม้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จะพยายามใช้กลวิธีต่างๆ มาจัดการกับบ้านเมืองอย่างหลากหลายแล้วก็ตาม ด้วยบริบทของสังคมไทยกลับเห็นว่า “สังคมไทยในทุกระดับจะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนบนพื้นฐานที่มีองค์ความรู้ ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลภาครัฐได้ตามควร เข้าใจบทบาทของตน สามารถเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยขับเคลื่อนและพัฒนาระบบการเมืองไทยให้มีคุณภาพ เข้าสู่ระบบ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาการเมืองไทยในทุกมิติเสียที”

ในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขอบเขตที่ผู้วิจัย ทำการศึกษาครั้งนี้ ก็เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของภาครัฐแนวใหม่ เมื่อสถานการณ์ของโลกเปลี่ยนไป องค์กรระดับรากหญ้าอย่างองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นย่อมมีผลกระทบเชิงบริหารจัดการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งแม้แต่วิถีชีวิต ของประชาชนในท้องถิ่นก็มีผลกระทบไปด้วย ที่เห็นได้ชัดเจนคือภายหลัง การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ.2540 ที่สาระสำคัญเป็นการกระจายอำนาจ สู่ท้องถิ่น ในส่วนภาครัฐได้นำเอาแนวคิด “ธรรมาภิบาล” (Good Governance) หรือ แนวคิดการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี มาใช้ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน อันเป็นหลักประกันได้ว่า ทุกภาคส่วนควรได้มีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการในทุกระดับ ครอบคลุมในทุกพื้นที่แม้ว่าในสภาพความเป็นจริง

เมื่อวันเวลาผ่านไประยะหนึ่งปรากฏการณ์ การมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ครอบคลุมในทุกมิติ ภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อยไม่เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจและหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

ด้วยสภาพปัญหาและความสำคัญข้างต้น แม้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีช่องทางอยู่บ้างตามนวัตกรรมการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ หรือตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญก็ตาม เมื่อศึกษาสภาพความซับซ้อนเป็นจริงของจังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพการปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับต้นๆ ของประเทศกลับพบว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในส่วนของภูเก็ต ประชาชนมีโอกาสดำเนินการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเพียงแค่วิธีรับรู้ และการให้ข้อมูลตามแบบสอบถามเบื้องต้นเท่านั้น ส่วนการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น การร่วมการตัดสินใจ การร่วมลงมือปฏิบัติ มีข้อจำกัดหลายประการ สอดคล้องกับที่ มนูญ ปุณณกริยากร (2550 : 1) ได้ศึกษาไว้ว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนจะอยู่ในรูปแบบที่ประชาชนเป็นฝ่ายรับ (Passive Receivers) ขณะที่รัฐเป็นผู้กระทำ (Active Communicators) โดยอาศัยกระบวนการสื่อสารแบบทางเดียว (One Way Commutation) โดยมีภาครัฐเป็นผู้ตัดสินใจฝ่ายเดียวในกระบวนการกำหนดนโยบาย เหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างข้อจำกัดและปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลือให้บริการสาธารณะทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ให้กับหลายองค์กรของภาครัฐ ต้องการเห็นปัญหาของท้องถิ่นได้รับการแก้ไข โดยให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตในทุกมิติ จึงต้องทำการศึกษาเพื่อแสวงหารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต ทั้งนี้เพื่อรื้อรูปแบบที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนาและนำไปใช้ในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต
2. ศึกษาปัญหา อุปสรรค ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต
3. แสวงหารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อขอความคิดเห็นจากผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ประกอบด้วย 3 ภาคส่วนคือ ภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งข้าราชการประจำและนักการเมืองระดับชาติ รวม 7 คน ผู้นำท้องถิ่น 6 คน และผู้นำชุมชนอื่นประกอบด้วยผู้นำตามธรรมชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำศาสนา และผู้นำกลุ่มอาชีพต่างๆ รวม 12 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 25 คน ผู้มีความรู้และประสบการณ์ในท้องถิ่น จากหลากหลายอาชีพจำนวน 20 คน ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญอีก 10 คน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการ 1) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำตามธรรมชาติ ผู้นำกลุ่มอาชีพ ข้าราชการ และประชาชนทั่วไป 25 คน 2) การดำเนินการสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้มีความรู้และประสบการณ์จากหลายอาชีพเข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 20 คน และ 3) การดำเนินการสนทนากลุ่มครั้งที่ 2 เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญอันเป็นการเพิ่มน้ำหนักและความน่าเชื่อถือข้อมูลที่ได้ดำเนินการสนทนากลุ่มครั้งที่ 1

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยข้อมูลทุกประเภทที่รวบรวมได้จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ดำเนินการศึกษาวเคราะห์โดยละเอียด และนำผลที่ได้ไปดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 2 ครั้ง จากนั้นได้จับใจความหลัก จัดกลุ่มข้อมูล แต่ละประเด็น พิจารณาความเชื่อมโยง ความเหมือน และแตกต่างของข้อมูล แล้วนำเสนอข้อที่ค้นพบในรูปแบบของความเรียง ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต

1.1 ด้านการกำหนดนโยบาย ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ผ่านเวทีประชาคมเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่ององค์ความรู้ และในทางข้อเท็จจริงการกำหนดนโยบายถูกกำหนดโดยนักการเมืองที่ชนะการเลือกตั้ง ส่งผลให้ความต้องการแตกต่างกันในแต่ละชุมชนนำมากำหนดเป็นนโยบายเพียงบางประเด็นเท่านั้น

1.2 ด้านการวางแผน ท้องถิ่นมีระเบียบ แบบแผนและขั้นตอนตามต้นสังกัดอยู่แล้วประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อมผ่านตัวแทน แต่ละชุมชนเสนอความต้องการผ่านตัวแทน การแก้ปัญหาไม่ครอบคลุมตามความต้องการของประชาชน

1.3 ด้านการดำเนินการ โอกาสที่ประชาชนจะได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ในด้านการดำเนินการมีน้อย ส่วนใหญ่ดำเนินการตามนโยบายที่ผู้บริหารแถลงไว้ ต่อสภาท้องถิ่น ตอบสนองความต้องการได้มากน้อยเพียงใดศักยภาพของสมาชิกสภาเป็นตัวชี้วัด

1.4 ด้านการติดตามและประเมินผล ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมเฉพาะที่กฎหมายกำหนดและส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำที่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วม ส่วนประชาชน

โดยทั่วไปทำได้เพียงตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ และที่สำคัญการติดตามประเมินผลได้ส่งผลกระทบต่อปรับปรุงแก้ไข

2. ปัญหา อุปสรรค ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต

2.1 ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต พบว่า 1) การประชาสัมพันธ์เข้าไม่ถึงกลุ่มเป้าหมาย ประชาชนขาดความเชื่อมั่น และไม่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมของท้องถิ่น 2) การจัดกิจกรรมไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน และเมื่อจัดขึ้นมาแล้วผู้บริหารท้องถิ่นมักใช้โอกาสชี้นำประชาชนให้คล้อยตามมากกว่าให้ประชาชนร่วมคิด 3) ประชาชนขาดองค์ความรู้ ไม่ทราบบทบาทของตนที่มีต่อท้องถิ่น ไม่รู้ช่องทางในการเข้าไปมีส่วนร่วม 4) ขาดการบูรณาการระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นส่งผลให้เกิดปัญหาในภาพรวมได้ไม่เต็มที่ควร ประกอบกับองค์กรขนาดเล็กงบประมาณดำเนินการไม่เพียงพอ และ 5) ด้วยกระแสการซื้อเสียงของนักการเมือง ประชาชนมีทัศนคติทางลบกับการเมืองหลังจากการเลือกตั้งแต่ละครั้งประชาชนมีการแบ่งพวกแบ่งฝ่ายเกิดความขัดแย้งในท้องถิ่นขึ้น

2.2 อุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต พบว่า 1) นักการเมืองสืบทอดอำนาจต่อเนื่องเป็นเวลานานทำให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์ใช้อิทธิพลในองค์กร การบริการสาธารณะจึงกระจุกอยู่กับพวกพ้อง 2) มีการปิดกั้นข้อมูลข่าวสารเพื่อไม่ให้ประชาชนรับรู้ การบริหารงานโครงการไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ประชาชนขาดโอกาสในการรับบริการสาธารณะที่พึงจะได้ 3) การปฏิบัติงานยังคงเป็นไปตามรายแผนงาน โครงการเน้นแผนการจ่ายเงินให้เป็นไปตามวงเงินมากกว่าการบูรณาการเพื่อให้ได้งานและประหยัดงบประมาณ 4) สภาพของจังหวัดภูเก็ตเป็นสังคมเมืองเต็มพื้นที่ วิถีชีวิตคนเมืองต่างคนต่างอยู่ ขาดการเอื้ออาทรกัน ขณะเดียวกันด้วยบริบทที่เป็นเมืองท่องเที่ยว มีประชากรแฝงอาศัยอยู่จำนวนมากส่งผลให้การเก็บข้อมูลนำไป

วางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย และ 5) ความหลากหลายในการประกอบอาชีพของประชาชนในจังหวัดภูเก็ต ทำให้ประชาชนจำนวนหลายกลุ่มหลายอาชีพไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นได้

2.3 ความคิดเห็นของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต พบว่า 1) ประชาชนไม่ค่อยมีโอกาสนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาภูมิคุ้มกันท้องถิ่น ในการรวมกลุ่มทางการเมืองควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย 2) ควรประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากขึ้น 3) ในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดภูเก็ต ควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 19 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นด้วย 4) ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตควรมีวิสัยทัศน์ที่เป็นนักประชาธิปไตยที่แท้จริง 5) ควรมีการปรับแนวคิดใหม่ๆ ที่จะใช้บุคคลหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด 6) การบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต ควรเป็นการบริหารแบบแนวราบ 7) บริการสาธารณะทุกอย่างในจังหวัดภูเก็ตควรผ่านกระบวนการประชาพิจารณ์และได้รับความเห็นชอบจากประชาชนส่วนใหญ่ และ 8) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำหน้าที่ในฐานะหน่วยบริการสาธารณะอย่างแท้จริง

2.4 ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต พบว่า ควรมีการดำเนินการดังนี้ 1) คิดหาแนวทางให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นหลากหลายช่องทาง ให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในหลายๆ มิติ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ 2) ควรมีการจัดตั้งองค์กรประชาชนขึ้นในทุกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนได้เข้าใจ และเข้าถึงบทบาทของตนที่จะต้องมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นในเรื่องต่างๆ 4) ผู้บริหารนาชอกจากต้องใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มากขึ้นแล้วยังจะต้องทำความเข้าใจวัฒนธรรมชุมชนอย่างถ่องแท้ด้วย โดยเฉพาะความต้องการที่แตกต่างของแต่ละชุมชนจะต้องได้รับการดูแลอย่างเสมอภาค 5) ควรเพิ่มความเข้มข้นในการจัด

กิจกรรมเพื่อพัฒนาคนในท้องถิ่นให้มีคุณภาพมากขึ้นโดยเฉพาะระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่นหรือชุมชนและ 6) ข้อมูล,ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากประชาชนจะต้องนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหารจัดการและวางแผนแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต จากการดำเนินการวิจัยได้รูปแบบเป็น 3PR-Model ประกอบด้วยการดำเนินงานใน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 P = Policy เป็นขั้นตอนการกำหนดนโยบาย ขั้นที่ 2 P = Project เป็นขั้นตอนการกำหนดโครงการ ขั้นที่ 3 P = Proceeding เป็นขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการ และขั้นที่ 4 R = Report เป็นขั้นตอนการติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน ซึ่งในแต่ละขั้นตอนของ 3PR จะมีการดำเนินการเป็นรูปแบบย่อยอีก 4 ขั้นตอน ซึ่งเรียกย่อๆ ว่า PAOR อันประกอบด้วย 1. P = Planning คือ การวางแผน 2. A = Act หรือ Action คือ ปฏิบัติตามแผน 3. O = Observation คือการสังเกตผลที่ได้จากการดำเนินการ และ 4. R = Reflection คือ การสะท้อนผลเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่นำผลของการปฏิบัติและการสังเกตมารวบรวมวิเคราะห์ผลดี ผลเสีย สรุปผล สะท้อนข้อมูลย้อนกลับไปสู่การวางแผนการดำเนินการครั้งต่อไป ซึ่งวนกลับไปสู่วงจรการปฏิบัติอีกครั้งหนึ่งวงจรนี้มีลักษณะเหมือนขดลวด (Spinal Circle) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัต (Dynamic Process) ของเกิดวิถีสัมพันธ์มีกระบวนการย้อนกลับและนำไปสู่การพัฒนาขั้นต่อไป

การอภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต 2) ศึกษาปัญหา อุปสรรค ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต 3) แสวงหารูปแบบ

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์รปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการองค์รปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การดำเนินงานและการติดตามประเมินผลตามกฎหมายกำหนด ที่มีประชาชนเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการกำหนดนโยบาย เพราะนโยบายมักถูกกำหนดโดยนักการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งแล้วเข้ามาทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหาร ในด้านการวางแผนส่วนใหญ่จะดำเนินการโดยฝ่ายข้าราชการประจำ ในส่วนของประชาชนมีโอกาสเข้ามาในรูปของคณะกรรมการซึ่งเข้ามาทางอ้อมโดยผ่านตัวแทน การวางแผนพัฒนาจะมีศักยภาพมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับศักยภาพของตัวแทนของแต่ละชุมชน ส่วนการดำเนินงานตามแผนประชาชนมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการที่เลือกมาจากตัวแทนซึ่งในท้องถิ่นส่วนมากจะเป็นคนที่ใกล้ชิดฝ่ายบริหาร ในด้านการติดตามประเมินผลประชาชนมักได้รับทราบผลการดำเนินงานภายหลังเสร็จสิ้นโครงการไปแล้ว คณะกรรมการติดตามประเมินผลตามรูปแบบของคณะกรรมการที่กำหนดไม่ค่อยมีบทบาทในการร่วมติดตามผล ส่วนประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมในกระบวนการติดตามและประเมินผลในรูปแบบของการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจกล่าวคือร่วมประเมินภายหลังการดำเนินโครงการนั่นเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าสภาพการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ที่กล่าวมาประชาชนมีส่วนร่วมบ้างก็เพียงตามที่กฎระเบียบกำหนดเท่านั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ องค์รปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตควรเป็นดังที่สำคัญงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้กำหนดไว้ว่า การมีส่วนร่วมคือการที่ให้ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าถึงกระบวนการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมรับประโยชน์จากบริการสาธารณะ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมและประเมินโครงการ ซึ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมควรมี 2 ลักษณะ คือ 1) มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการอันได้แก่การร่วมค้นหาปัญหาและความต้องการ

การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น ร่วมบริหารจัดการ ร่วมติดตามประเมินผลรวมถึงร่วมรับประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ

2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือการส่งเสริมสิทธิ เสรีภาพ และการรวมพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือชุมชนรวมพลังพัฒนาขีดความสามารถเพื่อปกป้องและรักษาผลประโยชน์ของชุมชน ซึ่งสภาพความเป็นจริงการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ตในแต่ละด้าน ประชาชนมีส่วนร่วมมีน้อยมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สุเทพ เชาวลิศ (2552 : 4-6) ที่ได้นำเสนอไว้ว่า “การบริหารจัดการภาครัฐจากอดีตที่ผ่านมา มีปัญหาในการบริหารจัดการที่ดี ขาดการนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหาร” ซึ่งตัวชี้วัดได้แก่ 1) การบริหารแบบไม่มีส่วนร่วม การบริหารจัดการภาครัฐเท่าที่ผ่านมายังเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมมีน้อยมาก ความคิดทางการบริหารจัดการมักมักอยู่ในกลุ่มของผู้บริหารหรือเฉพาะตัวผู้บริหารเองในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ จนนำไปสู่สภาวะผู้นำแบบอัตตาธิปไตย เป็นเผด็จการทางความคิด ไม่ค่อยยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานโดยเฉพาะผู้ร่วมงานในระดับปฏิบัติการ

2) การทุจริต ประพฤติมิชอบในวงราชการเป็นปัญหาใหญ่ของการบริหารจัดการภาครัฐ การแสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่ การวิ่งเต้น การกระทำผิดกฎ ฝิดระเบียบ การขาดการควบคุมที่ดี การบังคับใช้กฎหมายหย่อนประสิทธิภาพ นำไปสู่การสมยอมกันของผู้แสวงหาผลประโยชน์ 3) ความไม่โปร่งใสทางการบริหารทางการบริหารจัดการ ขาดระบบการตรวจสอบ ควบคุม ประเมินผล การติดตามผลที่ดีมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดความไม่โปร่งใสทางการบริหารและความไม่โปร่งใสเป็นตัวนำไปสู่การประพฤติมิชอบในวงราชการเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต ควรให้ความสำคัญกับประชาชนทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต

1.2 ภาครัฐต้องสนับสนุนงบประมาณการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต

1.3 ก่อนและหลังการเลือกตั้ง ควรมีกฎหมาย ข้อบังคับ หรือระเบียบให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมกับการเมืองหรือกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในการบริหารจัดการ ทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย การวางแผน การดำเนินการและติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตทุกแห่ง ควรมีการทำงานบูรณาการกันในการพัฒนาท้องถิ่น โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและนำเอารูปแบบที่ผู้วิจัยได้ศึกษานี้ไปประยุกต์ใช้ ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผนกำหนดโครงการ การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล

2.2 ควรมีการเพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต ให้หลากหลายขึ้น ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้มากขึ้น และใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นกรอบแนวทางการดำเนินการอย่างจริงจัง รวมทั้งต้องมีจิตสาธารณะ ให้บริการประชาชนอย่างเต็มที่ จริงใจและสุดความสามารถ

2.4 ควรอบรมประชาชนในท้องถิ่นให้มีความรู้เรื่อง กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับท้องถิ่นได้ในทุกมิติ

2.5 ควรนำข้อคิดเห็นของประชาชนไปเป็นข้อมูลในการบริหารจัดการ และมีการแก้ไขปัญหาคู่ให้กับสถานการณ์และความต้องการเป็นสำคัญ

2.6 ควรมีการจัดลำดับความต้องการของประชาชนตามความสำคัญเร่งด่วน ก่อนนำมาจัดทำหรือกำหนดกิจกรรมโครงการโดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ตที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้โดยนำไปทดลองใช้กับองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลแห่งใดแห่งหนึ่งเพื่อให้ได้รูปแบบที่ชัดเจนขึ้น

3.2 ควรศึกษาการพัฒนาช่องทางมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต

3.3 ควรศึกษาการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ตตามหลักธรรมาภิบาล การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีในองค์ประกอบอื่น เช่น ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ การตอบสนอง การรับผิดชอบ ความโปร่งใส การกระจายอำนาจ นิติธรรมและความเสมอภาค

เอกสารอ้างอิง

เมตต์เมตต์การุณ. (2554). **การบริหารจัดการที่ดี**. นนทบุรี : บริษัทบุ๊คพอยท์ จำกัด.

มนูญ ปญญกริยากร. (2550). **รายงานผลการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริหารจัดการงาน**.

กรุงเทพฯ : กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.

สุเทพ เชาวลิติ. (2552). **การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมอธรรม.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2546). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อการปรับเปลี่ยน**. กรุงเทพฯ : บริษัทประชาชนจำกัด

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555). **คำศัพท์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน**. [Online]. Available :http://www.opdc.go.th/special.php?id=2&com=ntent_id=337 [2557, มกราคม 10].

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555). 9 องค์การ บนเส้นทาง
สู่ความเป็นเลิศในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ.

กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต. (2556). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา 2556-2559.**

[Online]. Available :http://phuket.go.th/webpk/file_data/plan/026_3.zip

[2556, พฤศจิกายน 11].

Kemmis, S. and McTaggart, R. (1988). **The Action Research Planner.** Third
Edition. Melbourne : Deakin University Press.

Tennekes, HeadrikJoost.(2005). **Donors and Good governance : Analysis of
a Policy.**

Wit, D. (1976). **A Comarative Survey of Local Government and Administration.**
Bankok : Kurusapha-press.